

XIX. YÜZYIL DÜNYA POLİTİK GÖRÜNÜMÜNDEN ÖZETLER

II

Kuvvet LORDOĞLU *

Derlemenin birinci bölümü Avrupa kıtasına ilişkin bilgileri içermekteydi. Bu bölüm Asya, Afrika ve Amerika kıtasındaki ülkelerin durumlarını gene aynı kaynağa dayalı olarak açıklamaktadır ¹.

Birinci bölümle kıyaslandığında verilerin bir hayli eksik olduğu gözlenebilir. Öte yandan bu bölümde adı geçen çoğu ülkenin sömürge yönetiminde olması, bağlı bulunduğu ülkenin XIX. yüzyıl sömürge sınırlarını belirli ölçüde açıklamaktadır.

Bu bölüm içinde Asya kıtasına ait on, Afrika için dokuz, Amerika için onsekiz ülke politik konumlarına göre ele alınmıştır. Ülkelerin sıralanışı coğrafi bir düzen göstermektedir. Tabloların yeri de orijinal metindeki sıraya sadık kalınarak aktarılmıştır.

XIX. yüzyıl dünya politik konumunun sürekli değişme gösterdiği bir dönem olmuştur. Özellikle kitabın yayım tarihi olan 1862 yılına kadar, Avrupa'da sanayi devriminin başlamış ve devam etmekte oluşu, Almanya ve İtalya'nın birlik için mücadeleye etmesi, ülkeleri sömürgeleştirme çabalarının hız kazanması, dönemin statik yapısının bulunmadığının bazı göstergeleri olmaktadır. Gerçi yeni sömürgelerin elde edilmesinin asıl hız kazanması, 1880 yıllarında yarışa, İtalya, Japonya, A.B.D. ve Almanya'nın katılması ile olmuştur ². Kuşkusuz aslan payına sahip olmasalarda 19. yüzyıl dünya politik haritasını etkili biçimde değiştirmişlerdir.

Özellikle Afrika ve Asya ülkeleri, Avrupa egemenliğini I. Dünya Savaşına kadar olan dönemde ağırlıklı bir biçimde hissetmiştir. Ulusal birlik sağlayamamış ülkelerde işbirlikçi yöneticilerin yardımıyla uzun süre dış güçlerin sömürge veya yarı sömürge yönetimleri yerlerini korumuştur.

* Dr.; *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yardımcı Doçenti*

1 Felice SCIFONI (Hazırlayan ve düzelten) *BILANCIA POLITICA DEL GLOBO*, Torino, 1862.

2 Baskın Oran "Az Gelişmiş Ülke Milliyetçiliği", A.Ü. SBF. Yayını, No: 396, Ankara, 1977, s. 46.

YEMEN İMAMLIĞI

Alan : 40000 m.g.q
 Nüfus: 2.500.000
 N. Yoğunluğu: 63
 Hükümet: Dini Monarşi
 Maliye:

Gelir : 1.200.000
 Piyade : 5.000

Önemli Kent: Sana 30.000

MASKAT İMAMLIĞI

Alan : 39.999 m.g.q
 Nüfus : 1.600.000
 N. Yoğunluğu: 41
 Hükümet : Dini Monarşi
 Maliye :
 Ordu :
 Önemli Kent : Maskat 60.000

Gelir : 400.000 (?)
 Piyade : 2.500

İRAN KRALLIĞI

Alan : 423.000 m.g.q
 Nüfus : 10.000.000
 N.Yoğunluğu: 27
 Hükümet : Askeri Feodalizm (1)
 Ordu (1957)

Piyade : 12000
 Süvari : 4000
 Topçu : 2000
 Güvenlik : 180000

Toplam 198.000

Ticaret: Dışalım 108.102.000
 Dış satım 108.360.000

Önemli Kent: Tahran 120.000
 Isfahan 180.000

AFGAN KRALLIĞI

Alan	:	100.000		
Nüfus	:	4.200.000		
N.Yoğunluğu:		38		
Hükümet	:	Monarşi		
Maliye	:		Gelir	: 27.000.000
Ordu	:		Piyade	: 150.000
Önemli Kent	:	Kabil 60.000 (yaklaşık)		

ÇİN İMPARATORLUĞU (2)

Alan	:	4.000.000 (?) m.g.q		
Nüfus	:	415.000.000 (?)		
N.Yoğunluğu:		103		
Hükümet	:	Mutlakiyet		
Maliye	:		Gelir	: 980.000.000 (?)
Ordu (3)	:		Çinli Piyade	: 700.000
			Moğol "	: 300.000
			Mançurya "	: 500.000
Önemli Kent	:	Pekin 1.700.000 (?)		

SİAM KRALLIĞI

Alan	:	144.000 m.g.q		
Nüfus	:	5.500.000		
N.Yoğunluğu:		38		
Hükümet	:	Despotluk		
Maliye	:		Gelir	: 75.000.000 (yaklaşık)
Ordu	:		Piyade	: 30.000
Donanma	:	147 Gemi		
Önemli Kent	:	Bangkong 400.000		

HİNDİSTAN (4)

Alan : 1.466.576 m.g.q

Nüfus : 180.884.297

N.Yoğunluğu: 123

Hükümet : Monarşi (İngiltere tarafından yönetilen)

Maliye 1861

Gelir : 996.037.797

Gider : 1.161.374.179

Borçlar : 2.028.239.415

Ordu : Avrupalı güçler

Süvari : 5.016

Piyade : 48.898

Topçu : 5.292

Yerli güçler

Piyade : 110.400 Hint

Piyade : 1.669 Srilanka

Toplam : 172.104

Ticaret : Dış alım

870.895.836

Dış satım

769.719.232

Önemli Kent : Kalkuta 413.000 — Bombay 566.000

NEPAL KRALLIĞI

Alan : 41.000 m.g.q

Nüfus : 200.000

N.Yoğunluğu: 48

Hükümet : Feodal despotluk

Maliye :

Gelir : 13.000.000 (yaklaşık)

Ordu :

Piyade : 17.000

Önemli Kent : Katmandu 50.000

BİRMANYA İMPARATORLUĞU

Alan : 73.000 m.g.q

Nüfus : 3.700.000

N.Yoğunluğu: 50

Hükümet : Despotluk

Maliye :

Gelir : 45.000.000 (yaklaşık)

Ordu :

Piyade : 35.000

Önemli Kent : Ava 30.000

JAPON İMPARATORLUĞU (5)

Alan : 200.000 m.g.q

Nüfus : 35.000.000

N.Yoğunluğu: 175

Hükümet : Dini Mutlakiyet

Maliye :

Gelir : 250.000.000

Ordu : Barışta

Piyade : 100.000

Süvari : 20.000

Savaşta

Piyade : 300.000

Süvari : 50.000

Önemli Kent : Yedo 1.500.000 (Tokyo)

Miako 600.000

MISIR (7)

Alan : 367.000
 Nüfus : 5.125.000
 N.Yoğunluğu: 13
 Hükümet : Osmanlı himayesinde mutlakiyet

Maliye 1855	Gelir	: 36.390.000
	Gider	: 95.760.000
		<hr/>
	Fark	: 630.000
	Borçlar	: 35.000.000 (1858)

Ordu 1958 :	Asıl	: 12.000
	Yedek	: 3.000
		<hr/>
	Toplam	: 15.000

Donanma : Toplam 49 Gemi

Ticaret	: Dış alım	54.606.814
	Dış satım	59.156.526

Önemli Kent : Kahire 330.000 — İskenderiye 40.000

LİBYA

Alan : 225.000 m.g.q
 Nüfus : 750.000
 N.Yoğunluğu: 3
 Hükümet : Osmanlı himayesinde askeri monarşi

Maliye	:	Gelir	: 2.000.000 (yaklaşık)
--------	---	-------	------------------------

Ordu	:	Piyade	: 4000
------	---	--------	--------

Önemli Kent : Tripoli 25.000 (?)

TUNUS

Alan : 64.000 m.g.q

Nüfus : 1.500.000 (?)

N.Yoğunluğu: 23

Hükümet : Meşrutiyet

Maliye :

Gelir : 7.000.000 (yaklaşık)

Ordu :

Piyade : 15.000

Donanma : 20 Gemi ve 22 top

Önemli Kent : Tunus 100.000 (?)

CEZAYİR

Alan : 114.000 m.g.q

Nüfus : 2.680.000

N.Yoğunluğu: 23

Hükümet : Fransız kolonisi

Maliye :

Gelir : 17.515.315

Gider : 23.708.000

Fark : 6.192.685

Önemli Kent : Alger 60.000 — Kostan 30.000 — Oran 25.000

FAS İMPARATORLUĞU

Alan : 220.000 m.g.q

Nüfus : 8.500.000

N.Yoğunluğu: 38

Hükümet : Despotluk

Maliye :

Gelir : 25.000.000 (yaklaşık)

Ordu : Barış esnasında

Piyade : 36.000

Donanma : 10 Gemi (?)

Önemli Kent : Marocca 100.000 (?)

Fas 85.000 (?)

LİBERYA CUMHURİYETİ

Alan : 300.000 (?) m.g.q
Nüfus : 300.000 (?)
N.Yoğunluğu: 1
Hükümet : Tek başkanlık sistemi
Önemli Kent : Monrovia 1.500 (?)

PORTEKİZ KOLONİLERİ

Angola, Mozambik ve
Modero Adaları

Nüfus : 1.057.931

Maliye 1861

Gelir : 5.994.771

Gider : 6.524.885

Fark : 530.114

Ordu : Asya-Afrika ve Okyanusya
Toplam: 17.808 Piyade

Önemli Kent : Funchal 20.000 — Mozambik 10.000

FRANSIZ KOLONİLERİ

(Senegal, Madagaskar, Cezayir)

Nüfus : 212.129

Önemli Kent : Sen Luigi 12.000 — San Dionigi 12.000

İNGİLİZ KOLONİLERİ

(Gambia, Sierra Leone, Seyşel Adaları)

Nüfus : 568.556

Önemli Kent : Freetown 8000 (?) — Capo Corso 8000 (?)

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ (8)

Alan : 2.064.000 m.g.ç

Nüfus : 31.429.891

N.Yoğunluğu: 15

Hükümet : Başkanlık Sistemi

Maliye : (1862)

Gelir : 450.423.638

Gider : 449.110.580

Fark : 1.313.057

Borçlar : 1.511.772.461

Ordu (9)

Milis : 75.000

Gönüllü : 42.094

Denizci : 18.000

Diğer : 22.750

Toplam : 157.844

Donanma ve Ticaret Gemisi

Buharı : 30

Top : 439

Çarklı : 18

Top : 58

Yelkenli : 44

Top : 1797

Dış alım : 1.933.967.796

Dış satım: 2.136.563.060

Önemli Kent : Washington 61.400 (1860)

Newyork 814.277

Philadelphia 568.425

Boston 177.902

MEKSİKA (10)

Alan : 645.000 m.g.q

Nüfus : 8.137.857

N.Yoğunluğu: 12

Hükümet : Tek Başkanlık ve Parlamento

Maliye : (1856)

Gelir : 45.985.000

Gider : 71.012.898

Fark : 25.027.898

Borçlar : 784.450.000

Ordu : (1858)

Piyade : 91.199

Donanma ve Ticaret Gemisi

Gemi : 9

Top : 35

Denizci : 3000

Dış alım : 88.627.467

Dış satım: 44.578.975

Önemli Kent : Meksika 200.000 (?)

Vera Cruz 8.000 (?)

SAN SALVADOR CUMHURİYETİ

Nüfus : 433.000

Hükümet : Senato tarafından seçilmiş Başkanlık

Maliye : (1859)

Gelir : 3.983.421

Gider : 3.467.657

Fark : 515.763

Borçlar : 3.631.200

Donanma ve Ticaret Gemisi

: 50 Ticari Gemi

Dış alım : 6.976.058

Dış satım : 10.633.958

Önemli Kent : San Salvadore 30.000 (yaklaşık)

GUETEMALA CUMHURİYETİ

Alan : 85.000 m.g.q
Nüfus : 850.000
N.Yoğunluğu: 10
Hükümet : Başkanlık

Maliye : Gelir : 6.854.391
Gider : 6.793.975

Fark : 60.416

Borçlar : 6.408.000

Ordu : Piyade : 3.200
Milis : 12.978

Donanma ve Ticaret Gemisi : 142 Gemi

Dış alım : 8.126.800

Dış satım: 9.435.352

Önemli Kent : Guetemala 60.000 (yaklaşık)

HAİTİ CUMHURİYETİ

(Antil Adaları)

Alan : 6900 m.g.q
Nüfus : 560.000
N.Yoğunluğu: 6
Hükümet : Başkanlık

Maliye : (1860) Gelir : 9.411.750
Gider : 5.193.534

Fark : 4.218.215

Ticaret : (1859) Dış alım : 11.130.000
Dış satım: 44.520.000

Önemli Kent : Porto Republico 30.000 (yaklaşık)

HONDURAS CUMHURİYETİ

Alan : 35.000 m.g.q
Nüfus : 350.000
N.Yoğunluğu: 10
Hükümet : Başkanlık

Maliye : Gelir : 1.330.000 (yaklaşık)
Dış alım : 4.000.000 (yaklaşık)
Dışsatım: 4.500.000 (yaklaşık)

Önemli Kent : Comayagua 18.000 (yaklaşık)

NİKARAGUA CUMHURİYETİ

Alan : 32.000
Nüfus : 300.000
N.Yoğunluğu: 9
Hükümet : Başkanlık

Maliye : (1851) Gelir : 655.143
Gider : 927.269
Fark : 272.126
Borçlar : 21.500.000 (yaklaşık)
Ticaret : (1857) Dış satım: 535.000

Önemli Kent : Maragua 10.000 (yaklaşık)

KOSTA RİKA CUMHURİYETİ

Alan : 16.200
Nüfus : 126.750
N.Yoğunluğu: 7
Hükümet : Başkanlık

Maliye : Gelir : 5.000.000 (yaklaşık)
Ordu : Piyade : 5.000
Ticaret : (1859) Dış alım : 4.828.300
Dış satım: 7.281.882

Önemli Kent : San Jose 3.000 (yaklaşık)

GÜNEY AMERİKA

VENEZUELLA CUMHURİYETİ

Alan : 320.000 m.g.q

Nüfus : 1.564.433

N.Yoğunluğu: 4

Hükümet (11): Diktatör başkanlık (Eylül 1861)

Maliye : (1853)

Gelir : 10.820.220

Gider : 32.992.124

Fark : 22.171.904

Borçlar : 122.102.410

Ordu :

Piyade : 1000

Ticaret : (1856)

Dış alım : 27.985.644

Dış satım: 33.180.520

Önemli Kent : Karakas 50.000

KOLOMBİYA CUMHURİYETİ (12)

Alan : 392.000 m.g.q

Nüfus : 2.223.873

N.Yoğunluğu: 5

Hükümet : Başkanlık

Maliye : (1859)

Gelir : 7.000.000

Borçlar : 176.000.000

Ordu : (1857)

Piyade : 500

Ticaret : (1857)

Dış alım : 17.580.000

Dış satım: 38.150.000

Önemli Kent : Bogota 43.000

EKVATOR CUMHURİYETİ

Alan : 216.000 m.g.q
Nüfus : 1.040.371
N.Yoğunluğu: 4
Hükümet : Başkanlık

Maliye : (1858)

Gelir : 5.295.945

Gider : 5.340.000

Fark : 44.055

Borçlar : 75.047.513

Ticaret : (1856)

Dış alım : 13.279.010

Dış satım: 13.300.546

Önemli Kent : Quito 70.000

BOLİVYA CUMHURİYETİ

Alan : 384.000 m.g.q
Nüfus : 1.087.352
N.Yoğunluğu: 5
Hükümet : Başkanlık

Maliye :

Gelir : 10.000.000

Borçlar : 5.000.000 (1857)

Ordu :

Piyade : 1500

Ticaret : (1853)

Dış alım : 6.897.925

Donanma (13) : 125 Gemi

Önemli Kent : Lapaz 76.000

PERU CUMHURİYETİ

Alan : 380.000 m.g.q

Nüfus : 2.500.000

N.Yoğunluğu: 6

Hükümet : Başkanlık

Maliye : (1859)

Gelir : 118.441.715

Gider : 110.197.759

Fark : 8.143.965

Borçlar : 116.817.728 (1860)

Ordu : (1861)

Piyade : 14.693

Süvari : 887

Toplam : 15.580

Donanma ve Ticaret :

Buh. ve Yelkenli : 14

Top : 74

Gemici : 1070

Deniz Piyadesi : 469

Deniz Topçusu : 335

Toplam : 1874

Ticaret : (1859)

Dış alım : 82.876.980

Dış satım: 90.431.780

Önemli Kent : Lima 100.000 (?)

ŞİLİ CUMHURİYETİ

Alan : 180.000
Nüfus : 1.558.319
N.Yoğunluğu: 8
Hükümet : Başkanlık

Maliye : (1859)

Gelir : 31.412.740
Gider : 40.812.785

Fark : 9.400.045

Borçlar : 38.561.875

Ordu :

Piyade : 38.851

Donanma ve Ticaret:

Buh. ve Yelkenli : 7 Gemi

Top : 58

Ticaret Gemisi : 266

Gemici : 2866

Ticaret :

Dış alım : 39.338.000

Dış satım: 105.618.000

Önemli Kent : Santiago 80.000

PARAGUAY CUMHURİYETİ

Alan : 66.000 m.g.q
Nüfus : 1.337.431
N.Yoğunluğu: 2
Hükümet : Başkanlık

Maliye : (1859)

Gelir : 12.441.323

Piyade : 61.000

Donanma ve Ticaret : (1856)

Buharlı : 15 Gemi

Dış alım : 4.000.000

Dış satım: 5.500.000

Önemli Kent : Ascension 16.000

BREZİLYA İMPARATORLUĞU (14)

Alan : 2.360.000 m.g.q

Nüfus : 7.677.800

N.Yoğunluğu: 3

Hükümet : Meşrutiyet

Maliye : (1862)

Gelir : 129.115.092

Gider : 133.416.241

Fark : 4.301.148

(1859)

Borçlar : 276.359.376

Ordu : (1859)

Piyade : 13.364

Süvari : 3.727

Topçu : 3.582

Diğer : 1.515

Toplam : 22.188

Donanma ve Ticaret:

Buharlı : 21 Gemi

Yelkenli : 26 Gemi

Subay : 672

Denizeri : 2663

Dış alım : 330.897.304

Dış satım: 277.633.779

Önemli Kent : Rio Janerio (Başkent)

296.136 (1855)

URUGUAY CUMHURİYETİ

Alan : 54.000
Nüfus : 301.000 (?)
N.Yoğunluğu: 5
Hükümet : Başkanlık

Maliye : (1861)

Gelir ve Gider : 15.662.000 (yaklaşık)

Borçlar : 137.760.500

Ordu :

Piyade : 2800

Ticaret :

Dış alım : 22.591.588

Dış satım: 55.519.265

Önemli Kent : Montevideo 45.000

ARJANTİN CUMHURİYETİ (15)

Alan : 515.000
Nüfus : 1.171.800 (?)
N.Yoğunluğu: 2
Hükümet : Başkanlık

Maliye :

Gelir : 16.771.000

Gider : 14.988.670

Borçlar : 29.978.135

Ordu :

Piyade : 18.684

Donanma :

Buharlı : 16 Gemi

Önemli Kent : Buenos Aires 120.000

Tablolara İlişkin Kısa Açıklamalar II

(1) Askeri Feodalizm; orijinal eserde ülkeyi imparatorun ve hükümdarın askeri bir idare ile yönetimi biçiminde açıklanmaktadır.

(2) 19. Yüzyıl başlarında Çin batılı yayılcı güçlerin etkisi altına girmeye başlamıştı. Afyon ticaretindeki anlaşmazlıklar 1839-1842 Çin-İngiliz Savaşına yol açtı. Sonuçta Çinliler yenildi. İngiltere Kıta Çin'de Hong Kong kentini aldı. Yenilgi İmparatorun otoritesini sarstı ve 1850-1860 yılları arası birçok ayaklanma başladı. Durumdan yararlanan İngiltere, Fransa ve Rusya olmuştur.

(3) 1850 yıllarında Çin İmparatorluğunun sınırları, kuzeyde Moğolistan ve Mançurya, Batıda Türkistan ve Tibeti içine alacak biçimde, güneyde Laos'a kadar uzanmaktadır. Bu ölçüde geniş bir imparatorluk ordusunda farklı ulusların askerleri bulunmaktaydı.

(4) 19. Yüzyılın başları Hindistan topraklarında İngilterenin egemenliğinin kesinleştiği yıllardır. 1805 yılından 1858 yılına kadar geçen süre içinde Hindistanda çeşitli ayaklanmalar olmuştur. Dinsel kökenli bu isyanlar üstün İngiliz güçlerince çoğu kez de Hintli askerler kullanılarak bastırılmıştır. Öte yandan İngiltere Krallığının çıkarlarını korumak için Hint ordusu Habeşistandan Hong Kong'a kadar kullanılmaktaydı ³.

Eserde henüz İngiliz egemenliğine geçmemiş, Kaşmir Krallığı bağımsız devlet olarak ele alınmıştır.

(5) Kapalı ve Feodal bir düzenin hakim olduğu Japonya iki yüzyıllık bir aradan sonra kapılarını batılı güçlere açmak zorunda kalmıştı. 1858 yıllarında imzalattıkları anlaşma ancak iktidarın değişmesi ile birlikte uygulanmaya başladı. Meiji dönemiyle birlikte imparator feodal derebeylerin hükümlerlik haklarını kendinde topladı ⁴.

(6) Afrika kıtasının paylaşılması 18. yüzyıl sonlarına rastlamaktadır. Eserin yayımlandığı tarihte Avrupalı güçlerin (Portekiz-İngiliz ve Fransız) bazı kıyı bölgelerinde dağınık yerleşim merkezleri kurdukları görülmektedir. Sadece Fransızlar tarafından 1830'de Cezayir'in işgali ve 1808'de İngiliz sömürgesi olan Sierra Leone bunların dışındadır. Bu yerleşimler dışında kıta Afrikasında bulunan ve eserde adı geçen ülkeler şunlardır: Bornu Krallığı — Sokotu Krallığı — Habeş İmparatorluğu — Liberya Cumhuriyeti — Dahomey Krallığı — Futa Taro Cumhuriyeti — Mohias Krallığı — Kongo Krallığı.

(7) Napolyonun Mısırı terketmesinden sonra Osmanlı Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın yönetimindeki Mısır toprakları sürekli olarak genişledi. 1849 yılında ölümünden sonra torunu Hidiv İsmail Paşa Mısır toprakları Nil vadisinden güneye doğru yayıldı.

(8) 19. Yüzyıl ve özellikle 1860'yı yıllar A.B.D. tarihinde önemli gelişmeleri içermektedir. Eserin yayınlanış tarihinde, Amerikan iç savaşı henüz başlamıştı

3 Times, Dünya Tarihi Atlası, Karacan Yayınları, 1980, İstanbul, s. 234-235.

4 J. Pirenne, 'Les coups D'etat', den 'İhtilal ve Darbeler Tarihi' Çev: Sabiha Bozdağlı, Cem Yayınevi, İstanbul, 1974, s. 353-354.

(1862). Bu nedenle Birleşik Devletler statüsüne giren 27 eyalet bulunmaktadır. 7 Eyalet Birleşik Devletlere karşı savaşan Konfedere (güney) devletlerdi. Bunların dışında henüz eyalet olmamış (state) 7 ülke (Territory) bulunmaktadır. 1861 yılında başlayan iç savaş 1865 yılında Güney ordularının yok edilmesi ile sona erdi.

(9) Eserde açıklandığına göre, Birleşik Devletler Başkanı kongreden izin alarak askerî güçlerin sayısını gerektiğinde 400.000'e çıkarabilir.

(10) Meksika Cumhuriyeti 1821'de bağımsız devlet olduktan sonra 1836'da Teksas bağımsızlığını kazanıp Meksika'dan ayrıldı. 1848'de Utah ve Kaliforniya A.B.D. ne bırakıldı. 1853'de Yeni Meksika A.B.D.'ye satıldı. Eserin yayınlandığı 1862 yılında Meksika 24 konfedere devlet ve 1 ülke (territory) den oluşmaktaydı.

(11) 1830 yılında Venezuela Büyük Kolombiya birliğinden çıkarak bağımsız oldu. Bu dönemden sonra ülkeyi çeşitli diktatörlükler yönetimi ele geçirmiştir. Başlıcaları; 1830-1848 Paez — 1861-1863 Managas ailesi — 1870-1880 Guzman Blanco.

(12) Kolombiya veya Yeni Granadia Cumhuriyeti konfedere devlet konusunda 8 eyaletten oluşmaktadır. Verilen bilgiler Panama'nın da dahil olduğu bu eyaletlerin toplam sayılarıdır.

(13) Günümüzde olduğu gibi geçen yüzyılda da Bolivya'nın sahili bulunmamaktadır. Buna rağmen 125 gemisi Şili'nin Cobija limanından yararlanmaktadır.

(14) Brezilya 1815 yılında bağımsızlığını kazanıp 1822'ye kadar krallık, 1889'a kadar imparatorluk yönetimi yaşamıştır.

(15) 1810 yılında bağımsız olan Arjantin; Buenos Aires Cumhuriyeti dahil olmak üzere 14 konfedere devletten oluşmaktadır. Kaynak alınan eserdeki bilgiler Buenos Aires cumhuriyetini ayrı göstermesine rağmen derlemede veriler birlikte alınmıştır.

SONUÇ

Bu derleme XIX. yüzyıl dünya devletlerinin önemli bir bölümünün politik ve ekonomik verilerini içermektedir. Amacımız girişte açıklandığı gibi ekonomik ve politik verilerin kullanıcıların eline geçmesidir. Kuşkusuz geçen yüzyılın verilerinin değerlendirilmesi oldukça özen gerektiren bir işlemdir. Tablolar incelendiğinde görüleceği gibi verilerin yetersizliği veya kapsamı incelemeyi güçleştirmektedir. Örneğin bazı ülkelerin maliyesine ilişkin veriler sadece gelir veya gelir ve gider sayıları toplamını vermekte, anlamlı bir kıyaslama olanağı bırakmamaktadır.

XIX. yüzyılın ekonomik özellikleri dünya politik düzenini etkilemiştir. Bu sancılı döneme ait veriler, sanayileşmeden ekonomik bunalımlara kadar birçok farklı değişkenden ayrı ele alınmalıdır.

Bununla beraber diyebiliriz ki; geçen yüzyıl Batı Avrupa'lı güçlerin dünya üzerindeki egemenliğinin yayıldığı bir dönem olmuştur. Ancak 20. yüzyılın başları A.B.D. Japonya gibi Avrupa dışı güçlerin ortaya çıkışı ile politik dengeler değişmeye başlamıştır.

KAYNAKLAR

- Felice SCIFONI: "*Bilancia Politica del Globa*", Torino, 1862.
Herman HABENITCH: "*Taschen-Atlas*" Justus Perthes, 1892.
C. DIERCKE: "*Volksschulatlos*" Berlin und Hamburg, 1914.
TIMES, "*Dünya Tarihi Atlası*", Karacan Yayınları, 1980.
M. MOURRE, P. DOMINIOUE, E. PAGNON, M. GORDER, G. ROUX, V. FRANCO, J. LOURENT: "*İhtilaller ve Darbeler Tarihi*", Çev.: Sabiha Bozbağlı, Cem Yayınevi, İstanbul, 1974.
Shepard B. CLAUGH: "*Uygurluk Tarihi*", Çev. Nihat Önol, Varlık Yayınları, 1965.
Baskın ORAN, "*Az gelişmiş Ülke Milliyetçiliği*", A.Ü.S.B.F. Yayını, Ankara, 1977.
G.G. GERVINUS: "*Histoire du Dix-neuvieme Siecle*", Librairie Internationale, Paris 1864.